

VADÁSZ Ferencné: A középfokú könyvtárosképzés története és dokumentumai 1945–1976. Bp. OSZK KMK – NPI. 1980. 128 p.

A szerző több mint egy évtizedig állt a középfokú könyvtárosképzésért felelős szervnek, az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási Osztályának élén, így a téma egyik legavatottabb szakértőjének tarthatjuk. Nemcsak a történeti összefoglalókor, hanem hivatali munkája során éveken át a gyakorlatban is elmélyülten foglalkozott a középfokú könyvtárosképzést életre hívó igényekkel, a képzés fejlesztésével, különféle formáival és szervezeti kereteivel. Módjában állt figyelemmel kísérni a képzés színvonalát, eredményeit és hiányosságait. Véleményét számos fórumon elmondta, megírta, mint azt az ebben a műben is közölt minisztériumi beadványok, állásfoglalások, előterjesztések stb. mutatják.

Mint ismeretes, a középfokú könyvtárosképzést 1976-ban megszüntették, a 2/1976-os miniszteri rendelet biztosította az ilyen képesítéssel rendelkező könyvtárosoknak, hogy utólag megszerezhessék a felsőfokú képesítést.

A könyvtárosképzés jövőjével kapcsolatos mai viták és gyakori szervezeti változtatások közepette igen hasznos és aktuális a megszüntetett képzési forma történetének feldolgozása, szerepének összevetése a hasonló külföldi tapasztalatokkal, a történeti távlat jóvoltából adódó tanulságok levonása. Vadász Ferencné számos megállapítása a könyvtárosképzés egészére, az alapfokú és a felsőfokú képzésre is vonatkozik, mivel a képzési szinteket mint egymással összefüggő, rendszeralkotó tényezőket vizsgálja.

Minél gyorsabb a könyvtárak, az egyes könyvtártípusok mennyiségi fejlődése, annál nagyobb szakadék támad a könyvtárosok iránti mennyiségi és minőségi kereslet, valamint a kínálat között – mutat rá a bevezetőben a szerző. E szakadék áthidalására világszerte az utóképzést választották. Az utóképzés konkrét megvalósulási formái, színvonala „mindenkor az adott ország társadalmi-politikai fejlődésének függvénye”.

A szerző a középfokú könyvtárosképzés történetét időrendben, hat fejezetre bontva vizsgálja. A könyvtárosképzés kialakulásának történeti előzményeit veszi először számba, majd az 1956-os egységes, országos továbbképzési terv következményeként beinduló középfokú könyvtárosképző tanfolyam kezdeti szakaszáról ír. A harmadik fejezet az 1959–65-ig terjedő időszak története. Ekkor lett a KMK Oktatási Osztálya a tanfolyamok felelőse: egységes vizsgakövetelményeket állítottak össze, bevezették a központi

nyilvántartást, megszervezték a tankönyvtári rendszert, jegyzeteket adtak ki stb. Az 1962-es képesítési utasítás a könyvtáros szakoktatást is szabályozta. A tanfolyami formát intézményesítették, ezzel a középfokú könyvtárosképzést kirekesztették az iskolarendszerből.

A középfokú könyvtárosképzés helyzetével az 1970. évi III. Országos Könyvtárügyi Konferencia is foglalkozott. Ajánlásaiban rögzítette, hogy a középfokú könyvtárosképzés ügye megoldatlan, a középfokú munkakörök elhatárolása bizonytalan, amelyet pontosítani kell, hogy a képzés célját is ehhez lehessen igazítani.

Különbséget kell tenni az érdemi munkát végző könyvtárosok (akiknek feltétlenül felsőfokú végzettséggel kell rendelkezniük) és a hivatásos könyvtárosok mellett tevékenykedő könyvtárkezelők között, akik iránt a nagy munkamegosztással működő könyvtárakban az igény világszerte növekszik, hangsúlyozta a könyvtárosképzés felülvizsgálatára 1971 végén alakult bizottság. A bizottság javasolta, hogy a könyvtárosképzés legyen háromszintű. Az új rendszer fokozatos bevezetésével a középfokú könyvtárosképzés megszűnt. Az új helyzet új problémákat szült, amelyeknek elemzése már nem tartozik a szerző tárgyához, csupán utal rájuk. Az egyik legnyilvánvalóbb gond, hogy sem az egyetem, sem a főiskolák nem tudnak kibocsátani olyan nagy számú végzett könyvtárost, mint amennyire szükség volna, vagy ahányat korábban középfokon kiképeztek (3100 fő szaktanfolyamokon, 3460 fő a tanítóképző intézetekben).

Marad tehát a viszonylag könnyen megszervezhető könyvtárkezelői tanfolyam, de féltő, hogy a főiskolai képzési kapacitás elégtelensége, főleg a budapesti főiskolai szakkönyvtárosképzés megoldatlansága miatt ezek a tanfolyamok egyre inkább a középfokú könyvtárosképző szaktanfolyamok helyét kezdik betölteni, lényegesen alacsonyabb óraszámúval és igényekkel.

Világszerte a képzési színvonal emelkedésének lehetünk tanúi, a hazai szakemberek többsége szintén a felsőfokú könyvtárosi végzettséget tartja a könyvtárosi munkahelyek többségénél kívánatosnak. Ugyanakkor könyvtárainkba egyre nagyobb számmal kerülnek be a képesítés nélküliek, és közülük egyre nő a könyvtárkezelők száma —, előbb-utóbb a kívánt arány fölött is. A középfokú könyvtárosképző szaktanfolyamok utóda pedig — ez Vadász Ferencné könyvének egyik fontos tanulsága — a főiskolai könyvtárosképzés és a könyvtárkezelő képzés *együttese*; ha ezek helyes aránya megváltozik, a középfokúnál rosszabbul működő képzési rendszert kapunk.

A könyv második része értékes dokumentumokat közöl: a különböző szaktanfolyamok tanterveit, óra- és vizsgaterveit, a népművelő-könyvtár szak tantervét stb. Érdekes kimutatásokat találunk itt a középfokú oklevelet szerzett könyvtárosokról. S végül a szerző kiváló bibliográfiát állított össze a szaktanfolyamon és a tanítóképzőben használt jegyzetekről, tankönyvekről.

A szerző időben és tartalmilag hatalmas anyagot dolgozott fel. A középfokú könyvtárosképzés történetét a társadalmi-intézményi feltételek változásának megfelelően jó érzékkel szakaszolja, a problémák elemző feltárásával vezet el szinte napjainkig. Vállalkozása sok szempontból úttörő jellegű, s nyilván termékenyen fog hatni mind a könyvtárügy további fejlődésére, mind pedig a hasonló oktatástörténeti áttekintések szerzőire.

CSAPÓ EDIT